

לדוד מזמור - ועדים

הרה"ג רבי דוד ברונו זצ"ל

פורים

ישיבת נתיבות חכמה

הועד להוצאת תורת רבנו זצ"ל

- - -

פורים תשפ"ב

את הקונטרס ניתן להשיג

משפחת ברונר : רח' קהתי 1 ירושלים

ישיבת נתיבות חכמה : בפלא' 0583218840

או במייל :

M0527637929@gmail.com

מהדורת טיוטא

לפניות לוועד

פלא' : 0583218840

מייל :

M0527637929@gmail.com

ליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר, כן הייתה לנו בהיותנו יושבים בבית מדרשו של רבנו הנערץ רבי דוד ברונר זצ"ל, מוצאים קרני אור הבוקעים מפנימיות מהותנו, ברק שמחה וששון בפשיטת כל עקמומיות שבלב, וגינוני יקר האמת כבודו של האיש התורתי. אור מיוחד היה בוקע ועולה מרבנו זצ"ל מאיר לנו דרכי העלייה האמיתיים, דרכי למידת האדם ודרכי התקשרותו עם חבריו ועם אבינו שבשמים. עצות והכוונות המדריכות את האדם ללכת לאורו הפנימי, אור ה' הנסוך על לבו מטבע בריאתו. ובפתע יד ה' הייתה בנו, בעיצומו של חג שמחת תורתנו האחרון, ובסער עלה רבנו הנערץ והאהוב השמימה, ופרחי השושנה אשר נטע, ושכמו לסובלם נטה, בכו ונבוכו. ועתה אור ה' נסה עלינו, ושמחה נתנו לליבנו בראות אור עולם קונטרס ראשון מתורת רבנו זצ"ל, מעט מיזער משללו הרב אשר מסר בישיבתנו המעטירה ישיבת נתיבות חכמה.

ומפני קיצור הזמן, קצרה מלאכת העריכה והסידור. ואפשר ונפלו טעויות בהבנת והבאת דברי רבנו על נכון. ועל כן נבקש מכל קורא ולומד בקונטרס זה, שאם ימצא איזה דבר הראוי לתיקון ודקדוק, בל ימנע טוב מבעליו, המה תלמידי רבנו ומוקירי זכרו די בכל אתר, וישלח לנו הארות והערות אשר מצא, למען נשכלל דברי רבנו על הצד היותר מתקן ונכון. קונטרס זה יש בו גם מן הניסיון לראות עם דרכנו בדרך נכון בסגנון הכתיבה וכו', ואף בזה נשמח לשמוע הארות מתלמידי רבנו זצ"ל.

כאן המקום לבקש מכל אשר בידו הקלטות ורשימות מתורת רבנו זצ"ל, אם יוכל לנהוג בטובת עין ולהמציאם לידי הועד. [הקלטות שנשלחו למערכת קול הלשון בישיבה, נמצאים בידי הוועד]. וכן תלמידים אשר חפצים לגשת למלאכה אם יוכלו לבוא בדברים עם הועד.

התודה והברכה לעומדים על המלאכה, מורנו רבי הלל מן שליט"א גיס רבנו זצ"ל. והבחורים החשובים מבני הישיבה אשר עמלו וטרחו בעריכת הוועדים המודפסים בקונטרס זה, הבה"ח יוסף חיים אשכנזי, יעקב ארלבוים, מיכאל ליפשיץ, נתנאל פורטל, אליעזר צבי שגור נ"י. ישלם להם ה' כטוב פעלם.

ונשגר על זאת את ברכת תודתנו ותנחומינו לאשת חבר הרבנית תליט"א, אשר עמדה לימין רבנו והייתה עזר בעדו למסור עצמו לטובתנו תלמידיו הרבים. על ערבי שבת וחג, על שעות קטנות של לילה, על ימים טרודים ועמוסים, על אותם שעות לא שעות וימים לא ימים שהיה רבנו פנוי למסירת הוועדים, פנוי להקשיב ולהאזין, לכוון ולעודד בלב שמח ומסור. יה"ר שבמהרה נראה כולנו בנחמה, בתוך כל אבלי ציון וירושלים, ולא ישמע עוד שוד ושבר בגבולותינו.

פורים תשפ"ב

הועד להוצאת תורת רבנו זצ"ל

הודעה חשובה לשומעי לקח

בהיות ובס"ד ישנו ביקוש עצום לשיחותיו של מורינו הרב זצ"ל
ודברותיו מהדהדות באוזני בני החבורה בכל אתר ואתר
אנו ב"ה במלאכת האיסוף הגענו בס"ד למאות רבות של שיחות
בכל מקצועות התורה, היראה והמועדים, ודרכי התעלות במוחות האדם

נבקש מאלו מבין תלמידיו שמוכנים להטות שכם ולסייע במלאכת
העריכה הראשונית, כדי להגיע לדבר מוגמר בע"ה בקרוב לזיכוי הרבים
ובמיוחד אלו שהכירו ונהנו מדברותיו ויוכלו להבינם היטב כמסירתם
ליצור קשר בהקדם עם בועד, ויוכלו להשתלב בזמנם הפנוי
להנצחת מורשתו הכבירה והעצומה של מורינו הרב זצ"ל
שאין ספק ו'דבריהם הם זכרונם', והלואי ונוכל לזכות הרבים באורו הבהק.

הועד להוצאת תורת רבנו זצ"ל

החידוש שהתגלה בפורים, ומהות השמחה

נערך מוועד שנמסר בשנים, תשע"ז, תשע"ח, תשע"ט, תשפ"א

א; משנכנס אדר מרבין בשמחה, ולכאורה מה שייך לצוות על בן אדם לשמות, הרי השמחה היא דבר פנימי, ואם אדם רוצה להיות שמח הוא יהיה שמח גם בשבת, ואם הוא לא שמח מה יקרה בר"ח אדר שהוא יהיה שמח?, כאילו מגיעים לאדם וכופים אותו 'תשמח ! נו, אתה שמח ?'

רק רגע... כן אני שמח !

ובאמת ישנם פעולות חיצוניות שמרבות שמחה כגון שתיית יין¹. אמנם טמון כאן דבר יותר פנימי, שבחודש אדר ישנה השפעה מיוחדת של שמחה לעולם, וכמו שכתוב ברמח"ל שבכל חודש ישנה השפעה מסוימת המושפעת דווקא באותו החודש, ולכן מי שישתה יין בשבת לא ירבה בשמחה כמו אם הוא ישתה באדר.

וכאן אנו רוצים לבאר מה מיוחד בחודש אדר, שבו מושפעת לעולם השמחה.

מה יש בחודש אדר שיש בו חיוב **להרבות** בשמחה ?

בשביל להבין את הדברים אנחנו צריכים לדעת מה זה בעצם שמחה ? האם להיות מאושר ? האם להיות מרוצה ? מה אומר שאני שמח.

מהות השמחה, ההבדל בין האדם לבע"ח

ב. שמעתי פעם דבר מעניין, שאצל הבעלי חיים אין מושג של שמחה, הם כל הזמן חיים רק בכדי לשרוד, וגם ההנאה שיש להם זה הנאה יצרית, כלומר הנאה שהוא קיים, שהוא מצליח לשרוד. אין להם שום התקדמות ושמחה.

מנגד האדם מטבעו הוא שמח. מסופר שהיה פעם ילד בבית של מרן הגרי"ז שהשתולל וקפץ בהתלהבות. ואבא שלו צעק עליו 'מה אתה משתולל פה, תירגע !'. אמר מרן הגרי"ז לאותו אבא שכמו שהאריה מטבעו גיבור והנשר טבעו לעוף בשמים, כך האדם מטבעו הוא יצור שמח, אלא שהאנשים מקלקלים את זה במשך החיים, ע"י כל החשבונות רבים, קנאה, שנאה, תאוה, כבוד. והילד שעדיין לא קלקל את זה לכן הוא שמח וקופץ ומשתובב.

ולכאורה קשה הרי האדם נולד גם עם מדות רעות, ומקרא מלא הוא "עיר פרא אדם יולד". אמנם כבר מקרא אחר הוא אומר "האלוקים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים". ואם כן האדם נברא ישר או פרא ? וביאור הדבר כי האדם במהותו האמיתית הוא ישר, וכתוב "ולישירי לב שמחה", ולכן האדם עצמו בטבעו הוא שמח. והאדם עיר פרא יולד זה המעטפת החיצונית שעוטפת את האדם, כח היצר, וכח הדמיון, שגורמים שכל הכוחות הטמונים באדם, ישלטו על האדם במקום שהוא ישלוט עליהם. וזהו באמת עבודת

¹ ובאמת, ישנו עניין הלכתי וכך ידוע שמנהגו של מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, לשתות בכל ראש חודש יין, ובר"ח אדר להרבות יותר מכדי הרגלו כל ר"ח.

עולם התיקון כידוע, שהאדם צריך לגלות את ישרותו המהותית, ולשלוט הוא בכל הכוחות הרעים שעוטפים אותו.²

מה ההבדל א"כ בין האדם שמטבעו הוא שמח, לבע"ח שאין להם שמחה כלל ?

ג. סיבת הדבר כי כידוע האדם שמח מתי שהוא מגיע לשלמות עם עצמו. וכמאמרם ז"ל "אין שמחה כהתרת הספקות", כי הדברים באו אצלי לכלל שלמות. האדם רעב שנהיה שבע הוא משיג שלמות מסוימת ולכן הוא שמח.³ [והסיבה לדבר, כי האדם נברא בצלם אלוקים, ומכיוון שהקב"ה הוא השלמות האמיתית, ממילא שהאדם נוגע בעולם השלמות, הוא נוגע בחוויה הגדולה ביותר שהיא החוויה האלוקית. ולכן יהודי יכול להשיג תפיסת חיים שמחה יותר מהגוי, ולהיות האדם הכי שמח בעולם כמו שאמר מרן הרב שך על עצמו. ובנוסף ככל כוחות האדם תחושת השמחה יכולה להתבטאות על ידי הטוב ועל ידי הרע, והיצה"ר מדמה לאדם שהוא השיג שלמות והוא שמח לשעתו, ואכמ"ל].

ולכן דווקא אצל חתן וכלה אנחנו מוצאים שחז"ל הפליגו בשמחה, שבעה ימי שמחה ומשתה, וכן ישנם הרבה פסוקים, "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות נערים ממשותה נגינתם", ישיש עליך אלוקיך כמשוש חתן על כלה". כי החתן והכלה מגיעים לשלמות, כידוע עניין פלא דגופא. וכן לעתיד לבוא שהעולם יהיה בתיקנו העולם יהיה בשמחה עצומה "אז ימלא שחוק פינו", ישמחו השמים ותגל הארץ". כי ישיש שלמות יש הרבה שמחה בעולם.

זאת הסיבה שבעלי חיים אין להם שלמות כי הם נבראו שלמים, ואין להם התקדמות. הם מגיעים לאיזשהו שלב התפתחות ונעצרים, וכמבואר בגמרא "שור בן יומו קרוי שור", אריה בן שלוש ואריה בן חמש עשרה אין הבדל בניהם, אוכל שותה בדיוק כמו בהיותו בן שנה. הם גם לא התקדמו במשך השנים, האריה נשאר בדיוק אותו דבר עד היום, הוא אוכל צביים, רץ, טורף, כבר חמשת אלפים שנה. ולכן הבע"ח אינם שמחים כיון שהם לא משיגים את השלמות.

אבל אדם הוא כל הזמן מתקדם. ילד, נער, איש, זקן. האדם הוא יצור מתקדם, וכמו שאמרו במשנה באבות "בן חמש שנים למקרא, בן עשר למשנה, בן שלש עשרה למצות, בן חמש עשרה לתלמוד, בן שמונה עשרה לחופה, עשרים לרוץ שלושים לכח". וגם האדם בכלל התקדם, כל התפתחות המדע והטכנולוגיה. ולכן כל פעם שישנה התקדמות וכבישה חדשה, השתלמות נוספת הוא מרגיש שמחה. וככל שהאדם משיג יותר שלמות, ובפרט השלמות האמיתית שזה הקשר עם הקב"ה הוא יותר שמח.⁴

אהבה לא מותנית, מגלה שלימות פנימית

ד. בחודש אדר מתגלה שלימות פנימית יותר מכל החדשים, והיא שמביאה ממילא את ריבוי השמחה. ונבאר זאת מתוך דוגמא מתחום החינוך. אנחנו יודעים (היום זה מאד מפורסם) שילד חייב לקבל מההורים שלו אהבה, כלומר תחושת קיימות 'אתה חלק מאיתנו, חלק מהמשפחה ואנחנו צריכים אותך', וילד כזה שההורים והגדולים נותנים לו קיום הוא מקבל יציבות וממילא יכול להתפתח ולצמוח. והנה בהרבה מקרים הילד מגלה

² וכידוע שחטא אדם הראשון היה שהרע התמזג והתערב בטוב, אבל הרע במהותו חיצוני ונפרד מהטוב. וזאת הסיבה שאנשים מאד אוהבים תינוקים, כיון שהתינוק עדיין לא קלקל את הישרות הפנימית של האדם.

³ ולמשל בשר ויין יש להם כח ייחודי להביא את האדם לשלמות מיוחדת בתחושת השובע הגשמית. אלא שהתגלה לנו כי בעבודת השם ע"י הבשר והיין האדם יכול להגיע לידי שלמות ושמחה יותר פנימית וגבוהה, מהשמחה הגשמית של תחושת שובע של השלמות צרכי הגוף. ואכמ"ל.

⁴ ויש שכתבו שגם למלאכים אין שמחה, שנקראו עומדים.

את אהבת ההורים רק בתנאים מסוימים, מה שנקרא היום אהבה מותנית. רק שהוא מקבל מאה במבחן או מסדר את החדר אומרים לו כמה הוא ילד טוב שאוהבים אותו, ואילו מתי שהוא מקבל 56% במבחן או שהוא לא מתנהג הכי טוב צועקים עליו 'תתבייש לך איזה בושות אתה עושה לנו'. התוצאה היא שהילד קולט שאוהבים אותו רק מתי שזה נוח להורים. מנגד אם הילד יום אחד חוזר לבית, ואבא ואמא מודיעים לו שהם קנו לו מתנה, 'למה? כי אתה הבן שלנו!'; כמה אהבה באה לידי ביטוי במתנה הזאת. ברור שיותר נחמד לאבא לאהוב את בנו מתי שהוא ילד טוב, אבל בסיס האהבה הוא בעצם. ולפעמים מתוך שרוצים לתת מוטיבציה לילד להיות ילד טוב שוכחים את ביטויי אהבה בעצם, ומערבבים את העידוד והמחמאות עם ביטויי אהבת ההורים לילדיהם.

והנה כל יהודי צריך לדעת שהקב"ה הוא אבא שלו, והוא אוהב אותנו. והרבה פעמים הקשר שלנו עם הקב"ה נמדד ע"פ ההתנהגות שלנו, שאנחנו לומדים טוב מתפללים טוב אנחנו בטוחים שהקב"ה אוהב אותנו, אבל שהוא לא מצליח והלימוד לא הולך אז לא די מה שהוא מתוסכל מעצמו ושונא את עצמו, הוא בטוח שהקב"ה גם כן לא אוהב אותו.

דבר זה לא יכול להיות! אדם לא יכול לצמוח באופן כזה שאהבה שהקב"ה אוהב אותו לא ברורה לו.

הקב"ה הוא המקור של כל יהודי לתחושת ביטחון והישענות בלי תנודות. ואם הקשר עם הבורא הוא נע ונד אזי קשה לאדם לעשות בצורה טובה את כל מה שהשם רוצה ממנו.

החידוש שהתגלה בפורים

ה. וזה מה שהתגלה בפורים. נתבונן מה קרה בפורים, מה היה הנס העצום כאן. נגזרה כליה על ישראל, ואחת הסיבות מבואר בגמרא שנהנו מסעודתו של אותו רשע. בעצם לא הייתה כאן כל עבירה, רק נהנו מסעודת אחשוורוש, אכלו ושתו. ולכאורה זה פלא! חמישים שנה קודם נחרב בית המקדש על עבירות חמורות, במשך כל השנים במדבר, בארץ ישראל עם ישראל הכעיס הרבה פעמים את הקב"ה, ולא נעשה כזה רעש גדול של כליה על כל עם ישראל. וכאן רק נהנו אכלו ושתו, ונגזרה גזירה על כל עם ישראל.

ונבאר את הדבר ע"פ משל, הנאצים ימ"ש הוציאו יהודי לשריפה, והנה בנו של אותו יהודי עמד לידו, החזיק סיגריה והדליק אותה באש שבערה סביב אביו. הוא עשה עבירה? לא! אבל הוא הגיע לכזאת שפלות שאין דומה לה. זה מה שקרה בסעודת אחשוורוש. אחשוורוש יושב בארמון עם שריו ומתפאר בניצחון על הקב"ה כשהוא משתמש בכלי המקדש. ובסעודה הזאת היהודים יושבים ונהנים מסעודתו, זו שפלות שאין דומה לה. יש כאן בגידה בקשר שלנו עם הקב"ה, בכזה מצב אומר הקב"ה, נכון שזה כשר ולא נעברה עבירה, אך פגעתם במהות הקשר בנינו, אחשוורוש מתפאר על שריפת ביתי ומשתמש בכלי המקדש ואתם נהנים⁵ מסעודתו. לכן נגזרה כליה על ישראל בגלל הפגיעה בקשר עם הקב"ה.

ובשעה שנעשה הנס וניצלו התגלתה פעם ראשונה בבריאה אהבה עצומה, וכמש"כ התוספות "קיימו וקיבלו" מפני מה קיבלו, מרוב אהבה של הקב"ה. התגלה סוד עצום במהות הקשר שלנו עם הקב"ה, שאנחנו בנים שבכל מצב אוהבים אותם. התגלה שלמרות שהיהודי בגד, למרות שיש לו הרבה לתקן ולהתקדם, אבל באמת אין התניה לאהבת הקב"ה אליו. בכל מצב הקב"ה אוהב אותו אהבת נפש, ומצפה שיחזור בתשובה, ובכדי לחנך אותו הוא מתנהג עם האדם בכעס, יש הארת פנים ויש הסתר פנים אבל אין חושך פנים. אבל

⁵ הנאה מעידה על חיבור לדבר.

תמיד הקב"ה דואג ואוהב אותנו, החת"ס כותב שהנס התחיל כבר במעשה של ושת', כלומר בשיא המשתה, בשיא הפגיעה שפגעו ישראל בקשר, כבר הקב"ה הכין את הנס, (וע"י התשובה זכו שיתגלה הנס).

ריבוי השמחה באדר ועבודת פורים למעשה

ו. וזהו ריבוי השמחה המיוחד של פורים וחודש אדר, בימים אלו אנחנו משיגים ונוגעים בשלמות הכי גדולה שלנו, השלמות האמיתית שמעצם בראיתנו. אנחנו תופסים את המבט הנכון, שכל החסרונות שהם דברים חיצוניים שלא מגדירים את המהות שלנו, והם נועדו רק בכדי שנעבוד עליהם ונתקדם דרכם להשיג את השלמות.

כל השנה אנחנו דורשים מעצמנו, בכדי שנתקדם. אמנם הרבה פעמים נוצרת תחושת התניה, אנחנו רצויים ואהובים רק מתי שאנחנו עושים מצוות ולומדים ומתפללים טוב. בכזה מצב הקשר שלנו עם הקב"ה נהיה תלוי במצבי רוח שחולפים עלינו. כאשר בחור מרגיש טוב ושמח, אז הוא לומד טוב ומתפלל טוב, ואילו כאשר העניינים קצת לא כפי שהוא חשב, הוא לומד ומתפלל חלש ומהר לצאת ידי חובה.

וכן הרבה פעמים במהלך השנה אנחנו מגדירים את עצמנו על פי המעשים. כאשר קשה לבחור ללמוד הוא מסיק שהוא בטלן, במקום להבין שהמעשים שלו הם מעשי בטלה. ובכזה מצב הוא משתכנע שהוא בטלן. וכמו ילד ששובר כלי אם אביו יגער בו שהוא פרא אדם, אז הילד יסיק שהוא באמת פרא אדם, כי אבא הוא הסמכות העליונה של הילד. לכן צריך לומר לילד 'אתה ילד טוב אז למה התפרעת?', ואז הילד מבין שהוא ילד טוב, וילד טוב לא מתפרע.

ז. עבודת הפורים היא לראות את מה שגילה הנס. ולכן שונה הוא פורים מכל החגים והמועדים. בכל החגים נפש האדם הבהמית עולה ומתעלה ע"י מצוות מרוממות מלאות בדעת. וכמו שאנו אומרים במוסף "ורוממתנו במצוותיך" ובהמשך שם, "והשיאנו ה' אלוקינו את ברכת מועדיך". כי זה מטרת החגים לרומם את הנפש הבהמית על ידי המצוות המיוחדות לאותו חג, ע"י השופר, לולב, מצה. משא"כ פורים שעל פניו נראה כחג שהוא ההיפך הגמור, משתכרים עד דלא ידע, ואוכלים בו לעצם האכילה, וללא מטרה נוספת כמצה וד' כוסות בליל הסדר. וכן בכל החגים המצוות הם בין אדם למקום, משא"כ פורים שכל המצוות הם בין אדם לחברו, משלוח מנות ומתנות לאביונים ומשתה ושמחה.⁶

כי בפורים שמתגלה האהבה שאינה תלויה, השמחה היא פנימית לגמרי, ואין צורך בשום סיבה חיצונית בכדי לשמוח. ולכן שום סיבה חיצונית אינה קובעת את השמחה. אין שום יום מיוחד שמהותו קודש, ואפילו אין יום אחד שווה לכל המקומות, וגם ישוב הדעת אינו קובע את השמחה. כי השמחה כולה פנימית, נובעת ונקבעת ממהות הקשר עם הקב"ה ואהבתו אותנו באהבה שאינה תלויה בדבר. עד שביסוד הדין של חייב איניש לבסומי הותר לאדם להגיע למצב של 'פטור מן המצוות', כי גם במצב כזה שאין לאדם שום מצווה לתת כביכול לקב"ה, הקב"ה אוהב אותו.

וממילא על כזאת שמחה, שאינה תלויה בשום סיבה חיצונית, שייך לצוות את האדם להרבות באותה שמחה, כיון שזה לא תלוי במצבי רוח החיצוניים שלו. יכול להיות סוף זמן, יכול להיות שהוא נמצא במצב לא הכי חזק בלימוד, ובכל זאת לשמוח ולהרבות בשמחה.

⁶ א.ה. ידועים דברי הגאון ז"ל, שיוה"כ הוא כולו לה' ופורים הוא כולו לכם, ובזה הם משלימים את עניינם יחד.

וכאשר אדם משיג את זה, ממילא כל העבודה שלו כל השנה מתמלאת שמחה, כיון שכל התקדמות זה צעד נוסף, כמו בניין רב קומות שלוקח זמן רב לבנות את כולו. כל פעולה שלו ממלאה אותו שמחה כיון שהוא מרגיש וחווה איך היא מקדמת אותו לשלמות האמיתית שלו.⁷

ימי הפורים למעלה מיום הכיפורים

ח. וזהו המכוון בדברי האריז"ל שכיפורים כפורים, שמעלת יום הפורים יותר גבוהה מיום הכיפורים. כי הנה לכאורה אם כיפורים כפורים אזי מוטל עלינו להרגיש בפורים כמו יום כיפור, לתרגם את אוירת יום הכיפורים ולהביאה לימי הפורים, תפילות תשובה ומע"ט. והנה אנחנו רואים למעשה שעבודת הפורים שונה לגמרי, לא מצינו כתוב שפורים זה יום שצריך לעשות תשובה, ואדרבא, עם ביום כיפור העבודה היא להתנתק מהחומר, להיות כמלאכים, בפורים העבודה היא ההיפך הגמור, אין שום התנתקות מהחומר.

וסוד הדבר, כי יום הכיפורים עדיין עומד בתוך ההשגה שלנו. אנחנו מצליחים להבין ולהרגיש את אהבת ה' אותנו, את מתנת הקב"ה שהוא יזכר אותנו מכל העבירות, משום שאנחנו מתענים ועושים תשובה, וידידים וביטול לקב"ה, ואנחנו מרגישים קדושה, אנחנו מתחברים לחלק הטוב שבנו. וממילא קל לנו להבין את אהבת ה' אותנו למרות העברות.

משא"כ בפורים. פורים הוא למעלה מכל השגת בן אנוש, ואין לנו יכולת רק להאמין בזה. הקב"ה מגלה שהוא אוהב אותנו בכל מצב ובכל מקום. אהבה יותר גדולה ממה שהאדם מסוגל לאהוב את עצמו.⁸ לפעמים מגיעים מצבים שאדם שונא את עצמו והוא בורח מעצמו, כי הוא יודע שעכשיו הוא לא טוב ומתנהג לא נכון. והנה הקב"ה מגלה שגם בכה מצב הוא אוהב אותנו, שאין מצב שהיהודי מפסיק להיות תועלת לעבודת ה' בעולם באותו זמן. ושכל אנוש לא מסוגל לתפוס זאת, כביכול אנחנו אומרים לקב"ה 'בורא עולם תפסיק לאהוב אותי, לא רוצה ולא מגיע לי שתאהב אותי, אני רוצה שתעניש אותי', יושבים ומצפים לנקמתו של הקב"ה.

וזהו הטעם שפורים הוא יום של ישועות כמבואר בספה"ק, כיון שפורים הוא למעלה מכל הסדרים הנהוגים בכל השנה. בימי הפורים אהבת ה' וישועתו מתגלים לא לפי מעשי האדם, וכל אחד יכול לפעול ישועות רק מכח היותו יהודי בנו של הקב"ה. ובאמת שפורים זה יום של פיתוח התקווה והאמונה בקב"ה. כמבואר ברמח"ל במאמר הקיווי, שהתקווה עניינה שפעמים האדם לא רואה שום תקווה, ואם כל זאת מקווה הוא לקב"ה שיגאל אותו, מבוטח לו שבסוף הקב"ה יגאל אותו. בפורים אנחנו נמצאים במצב שבהשגת הטבע יש כאן יאוש מוחלט, יש כאן גזירת להשמיד להרוג ולאבד את הכל, והיהודי מגיע לפני הקב"ה ומשליך את כל תקוותו רק על הקב"ה.⁹

ט. בימי הפורים לא צריך להרגיש ביום כיפור. להיפך, כל המצוות עסוקות בריבוי השמחה הפרטית שלנו על הנס. ואפילו מתנות לאביונים אינם מצד מצות צדקה הכללית, היא לא באה מתוך שתדאג לאביונים. היא חלק ממצוות השמחה הפרטית של כל אחד, כי אחד מהדברים המשמחים ביותר את האדם, הוא היותו נותן ומשפיע. בפורים מוטל עלינו להיות במקום הטבעי שלנו, עם כל העברות ועם כל הניסיונות, ושם להאמין ולהרגיש את אהבת ה' אלינו. לראות את כל מצבנו הגרוע, את כל המצב שבהשגת הטבע הוא יאוש מוחלט,

⁷ אמנם יש טעות אחרת. לפעמים אדם חושב שהוא טוב ומושלם. ולכן הוא מפחד לגלות בעצמו חסרונות, וכל הזמן הוא חי בהתנצלות או בהכחשה. ואכמ"ל.

⁸ כך היה אומר החפץ חיים, "דע לך שהקב"ה אוהב אותך יותר ממה שאתה אוהב את עצמך".

⁹ אמנם ישנה טעות אצל הרבה, שהם בטוחים מה הישועה שלהם. הם יודעים מהי הדרך הנכונה שלהם בעבודת ה', והם מבקשים מהקב"ה להצליח באותה דרך. הקיווי השלם הוא לקוות לגאולת הקב"ה כפי מה שהוא ית' יודע מהי גאולתו האמיתית.

לראות בכל זה קודש קדשים, לראות את זה כחלק מעבודת ה'. כמבואר בחז"ל שהתורה קרויה מכשלה, שכל העברות והניסיונות הם דרך לעלייה הבאה מתוך הכרת החסרונות והרע.

בשונה מיום כיפור בו התשובה היא עבודת היום, ובאותו היום אנחנו מרגישים שינוי וחידוש במעשים. בפורים למרות שסגולתו כיום הכיפורים לא חייבים להרגיש שינוי כמו ביום כיפור. לא מצינו שעם ישראל בימי אחשוורוש נהפכו כולם מיד לצדיקים, 'הדור קיבלוה' היה תחילת תהליך של תיקון ותשובה שלקח כמה שנים עד שהגיעו לכדי בניית בית שני. מפורים עד פסח אומר החיד"א זה תהליך של גאולה, עד שבפסח יוצאים לחירות. ולכן לא צריך להיות לחוצים ולהיבהל להרגיש 'יום כיפור' של תשובה ושינוי וחידוש מעשים.

ביאור עבודת השכרות

י. ולאמור נבאר בקצרה עומק נוסף בטעם השכרות ואיבוד הדעת. השכרות ואיבוד הדעת זה התשובה האוהבת של עם ישראל לקב"ה. אנחנו משתכרים ומאבדים את הדעת ונהפכים לשוטים, ובזה אנו עומדים במצב של 'שוטה אינה יכולה להתגרש'. מה הספור שם? האיש רוצה להתגרש ממנה כיון שהיא לא מתאימה לו, היא שוטה והוא לא. אך בי"ד מונעים ממנו לגרשה, כיון שאין לה דעת. עומק העניין הוא שהאישה היא חלק בלתי נפרד מהאיש - אשתו כגופו. ואין אדם שיכול לומר שהוא לא רוצה בחלק מגופו. ואשה שוטה משום שאין בה דעת היא תלויה כל כולה בבעלה והיא חלק ממנו לגמרי, ולכן אינו יכול לגרשה. הוא משלחה והיא חוזרת, היא מרגישה שהיא אשתך. וזה העניין בשכרות של עם ישראל בפורים, הקב"ה מגלה כי הוא אוהב אותנו ללא סיבה מצד מעשינו כי מהותנו כולו טוב, ואנחנו עם ישראל משיבים על זה, כי אנחנו בלי דעת, ואנחנו תלויים לגמרי בקב"ה ואין לנו כלום רק הקשר עם הקב"ה. לא שייך גזירת להשמיד להרוג ולאבד, כיון שאנחנו לא בוגדים בעצם הקשר, כיון שאנחנו בבחינת משלחה והיא חוזרת.

מגילת הכבוד

ועד ה אדר ב תשע"ט

סיפורי המגילה נסובים על כבוד

א. אחד הנושאים המרכזיים שעליהם נסובת כל המגילה הוא כבוד. סיפור ראשון מספרת לנו המגילה על משתה אחשוורוש. אחשוורוש עושה משתה אדיר, ומספרת את סיבת המשתה "בהראותו את עושר **כבוד** מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו" (א, ד), כל הבזבז כסף של מאת ושימונים יום היה רק בכדי להראות את כבודו לעולם, והמגילה מפרטת לפרטי פרטים את כל גחמותיו של אחשוורוש, גילי כסף, רצפט בהט ושש, חור כרפס ותכלת וכו'. אחשוורוש מבקש להעביר מסר לכל העם, אני כאן העוצמתי, העשיר, המוצלח, וכולכם עבדים לידי. מבקש הוא לשלוט על ידי הטלת עוצמה על כל העם. ואחשוורוש כל כך נחוש להעביר את המסר הזה, עד שביום השביעי למשתה הוא מצווה להביא את אשתו ושתי בכתר מלכות דווקא, וגם זה מספרת המגילה היה בכדי "להראות העמים והשרים את יפה כי טובת מראה היא" (א, יא), אחשוורוש מבקש להתכבד בפני העולם על ידה, והכל להראות לעולם שהוא השליט, והוא הכי מוצלח ועשיר בעולם. וכאשר ושתי ממאנת להגיעה ומבזה אותו, התוצאה היא "ויקצוף המלך מאד וחמתו בערה בו" (א, יב), הוא משקיע מאה שימונים יום להתכבד בפני העולם, וביום האחרון אשתו הורסת לו את כל המשתה.

ב. לאחר מכן מספרת המגילה סיפור נוסף על ממוכן, שלחוף להשיג כבוד. אחשוורוש מכנס את יועציו לדון מה לעשות בדבר המלכה ושתי, והמן לחוף וסבור "כי יצא דבר המלכה על כל הנשים **להבזות** בעליהן בעיניהן וגו' וכדי **בזיון** וקצף", המן טוען כי סירובה של ושתי אינו בזיון רק לאחשוורוש, אלא מעתה כל הבעלים בסכנת זלזול מנשותיהם. והמן מבקש "אם על המלך טוב יצא דבר מלכות מלפניו ויכתב בדתי פרס ומדי וגו' ונשמע פתגם המלך אשר יעשה בכל מלכותו כי רבה היא וכל הנשים יתנו יקר לבעליהן למגדול ועד קטן" (א, יט - כ), המן צריך שזה יהיה כתוב בחוקי המלך, ואמרו בגמרא (מגילה יב ב) שכל העם זלזלו בזה מאחר שזה דבר פשוט שהאדם הוא מלך בביתו. והוא כל כך לחוף עד שהוא לא שם ליבו שזה לא יעזור, כי אם האישה לא חפצה לכבד את בעלה מה יעזור פתגם המלך, גם אם היא תקום לפניו ותציית לפקודותיו, עדיין היא לא מכבדת אותו באמת. ומספרת המגילה "וייטב הדבר בעיני המלך והשרים וגו', להיות כל איש שורר בביתו ומדבר בלשון עמו" (א, כא - כב), אחשוורוש והשרים נהנים מהדבר, ושולחים ספרים כי האיש שולט בביתו.

אחרי כל הדברים האלה המגילה מספרת את כל הכבוד שנותן המלך אחשוורוש להמן, "אחר הדברים האלה גדל המלך אחשוורוש את המן בן המדתא האגגי וינשאהו וישם את כסאו מעל כל השרים אשר אתו" (ג, א). הוא נמצא מעל כולם. "וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כורעים ומשתחוים להמן כי כן צוה לו המלך" (ג, ב), לא כתוב צוה להם, צוה לו, הוא קיבל הסכמה מהמלך והוא הולך ברחוב ופונה לכל אחד, תשחוה לי, תכבד אותי. וכולם עושים זאת רק בגלל ציווי המלך, ולא מכבדים אותו באמת.

ועם גדולת המן לשר החשוב ביותר אנחנו מגיעים לסיפור המרכזי של המגילה. מלחמת המן ומרדכי על הכבוד של המן. המן רוצה שמרדכי ישתחוה לו, ומרדכי דורש את כבוד ה' ולא משתחוה. והמן מבקש להרוג את מרדכי כי הוא ביזה אותו, ומספרת המגילה "**ויבז** בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו כי הגידו לו את עם מרדכי" (ג, ו), עם ישראל מבוזה בעיניו ולכן צריך להרוג את כל העם המבוזה. ולאחר זמן שהמן יוצא ממשתה אסתר ורואה שוב את מרדכי בשער המלך, לא משתחוה לו ולא נותן לו את הכבוד שהוא מבקש, הוא כבר לא מחזיק מעמד והוא מכנס אסיפה דחופה לספר את כל הכבוד שיש לו, "ויתאפק המן ויבוא אל ביתו וישלח ויבא את אוהביו ואת זרש אשתו. ויספר להם המן את **כבוד** עשרו ורוב בניו ואת כל אשר גדלו המלך ואת

אשר נשאו על השרים ועבדי המלך" (ה, י-יא), 'יש לי בנקים, יש לי את אוצרות פה, אוצרות שם, אני האדם הכי חשוב בממלכה'. וזה פלא הוא מספר את זה לאשתו ולכל אוהביו, שמכירים אותו. ואחרי כן מכריז המן "וכל זה איננו שווה לי, בכל עת אשר אני רואה את מרדכי היהודי בשער המלך" (ה, ג), וגם זה פלא עצום, כל עבדי המלך כורעים ומשתחוים לו, יש לו כבוד עשרו ורוב בניו, ויהודי אחד לא משתחוה לו, וכלום לא שווה לו ?!, ולאחר מכן אנחנו קוראים על המן שמגיע בלילה אל המלך לבקש לתלות את מרדכי על העץ, ואחשוורוש שואל אותו "מה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו", מה לעשות למי שהמלך חפץ לכבדו. והמן מיד בטוח שמדובר בו, והוא מציע "ביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר נתן כתר מלכות בראשו וכו' " (ו, ט). ואחרי כל הדמיונות על הכבוד הצפוי לו, הוא מקבל כזה בזיון, המלך מצווה אותו למהר ולעשות ככל דבריו למרדכי היהודי.

יש פה שתי אנשים, אחשוורוש והמן, שיש להם אובססיה לחוויות של כבוד עם כל העוצמה. מה המגילה באה ללמד אותנו בכל הסיפורים האלו.

ג. והנה, אף הנס מסופר במגילה סביב לכבוד. מרדכי היהודי מקבל כבוד מלכות, מורכב על הסוס והמן קורא לפניו "ככה יעשה לאיש אשר חפץ ביקרו" (ו, יא). ו"מרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך בוץ וארגמן" (ח, טו), "כי גדול מרדכי בבית המלך ושמעו הולך בכל המדינות כי האיש מרדכי הולך וגדול" (ט, ד), וכן לכל עם ישראל "וליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר" (ח, טז), והמגילה מסיימת "כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש וגדול ליהודים" (י, ג). מדוע כל הנס ותשועתם של ישראל היה בקבלת כבוד.

מהות הכבוד, וחלוקתו מגאווה

ה. החזון איש כותב (אמונה ובטחון פ"ד, יד) "המוסר אומר לאדם אהוב את עצמך ורכוש את כבוד". מה הכוונה כבוד ? שהמוסר אומר לאדם לרכוש אותו. מה עומד בדרישת האדם כבוד ? כבוד זה הכרה בערך המעלות של האדם, ההכרה שהוא נצרך ועושה משהו. אנשים מבקשים כבוד, לא הכוונה שאחרים יקומו בפניהם, אלא שיכירו את המעלות והכישרונות שלו, וגם את המעשים שלו. החפץ חיים כתב בשער המשנה ברורה, "ספר משנה ברורה והוא פירוש יפה ומנופה על שולחן ערוך", החפץ חיים נתן הסכמה הכי גדולה על הספר שלו, כתבתי חיבור יפה. זה כבוד, הוא מכבד את מה שהוא עשה, את ההשקעה שלו במשך עשרים שנה. גאווה זה אם האדם אומר 'תראו כמה מוצלח אני, איזה ספרים חיברתי'. הרבה סיפרו שהיו שומעים את החפץ חיים מדבר עם הקב"ה ואומר 'ריבונו של עולם, מה זכיתי להוציא את המשנה ברורה ואת החפץ חיים'. אבל החפץ חיים לא זלזל במעשיו, אדרבא האדם בא לעולם לעשות ולפעול וב"ה הנה עשיתי ופעלתי.

מסופר בגמרא על חוני המעגל שישן שבעים שנה, ולאחר שבעים שנה הוא נכנס לבית המדרש ושמע את החכמים דנים על דבריו, אמר להם אני הוא חוני המעגל, והחכמים לא האמינו לו, ולמרות שהוא דיבר טוב בלימוד, הרי הוא היה חוני המעגל, לא נתנו לו מספיק הערכה כפי ערכו האמיתי. עד שחוני המעגל ביקש מהקב"ה שייקח אותו מן העולם. כיון שאדם לא נמצא בעולם לריק, יש לו כישורים מסוימים, ואם הם לא מקבלים את הכבוד והערכה האמיתיים שלהם אזי האדם מרגיש מיותר. גם בעולם הרחב זה כך, אנשים מגיעים לשלב שאם הם לא מקבלים את המנכ"ל או סגן מנכ"ל הם פורשים, זה לא רק מגאווה, אלא תחושת מיצוי, 'יש לי כישורים של מנכ"ל או שאני מקבל את זה או שאני פורש'.

הרב ולבה כותב בהקדמה לעלי שור, אדם צריך לדעת שהוא חד פעמי, יש לו תפקיד וכישורים מסוימים שרק הוא יכול לתקן אותם. ולא היה כמותו ולא יהיה כמותו. יש בך משהו אמיתי שרק אתה יכול לעשות, ההכרה הזאת זה כבוד. והכבוד הזה הוא צורך בסיסי שבלעדיו האדם מת.

ו. וכאן אנחנו חוזרים לדמויות המגילה. אחשוורוש והמן אין להם כבוד. והסיבה כי הם מזרע עמלק הממשיכים של הנחש הקדמוני, של כוחות הטומאה בעולם. ועמלק אין לו תיקון בעולם, והם מיועדים למחייה גמורה. עומד אחשוורוש ורואה שאין לו מה למכור. וזאת הסיבה שאצל עמלק יש הרבה ליצנות, הוא מזלזל בהכל כי לו עצמו אין כלום. וכן חווית הגאווה שזו תחושת עוצמה בלי לעשות שום תיקון לעולם. ולמרות שהאדם יודע שזה דמיון, זה חוויה שהאדם מרגיש קיים. חווית גאווה זו יצרו לעצמם אחשוורוש והמן. אחשוורוש יוצר סביבו משתה אדיר, ומבקש לקחת כבוד על ידי שהוא מראה את אשתו. וכן המן אין לו כבוד אמיתי, ולכן באובססיה גדולה מבקש כל הזמן איך להשיג כבוד. אך באמת אין להם כבוד, וחווית הגאווה היא רגעית מאוד, ואחרי זמן אדם מרגיש רע עם המצב הזה. בשונה מהכבוד האמיתי שהוא רק נותן טוב ויציבות לאדם.

שלשה זוגות 'איש ואישה' במגילה, ומלחמת מרדכי בעמלק

ז. אדם שאין לו כבוד אמיתי, הראשון שמכיר את האמת שהוא אפס אפסים זה האישה. אחשוורוש וושת' אין להם שום קשר אמיתי. בהתחלה הוא מבקש להתכבד על ידה, והנה יום אחד היא מבזה אותו, מיד הוא מצווה להרוג אותה באותו יום. ואחר כך הוא נזכר בה ומתגעגע אליה. היחס שלו לושת' נע ונד לפי המצבי רוח הרגעיים שלו. וזה בגלל שלא היה להם קשר של אמת, קשר שמוביל להתקדמות ותיקון בחיים. רק שהיה להם כייף ביחד, ובזמן שלא כייף לו שהיא מבזה אותו הוא מאבד את כל העשתונות ומצווה להרוג אותה.

וכך גם אצל המן וזרש, אין שם שום קשר אמיתי. "ויבא את אוהביו ואת זרש אשתו" (ה, י), קודם כל לאוהביו ואחר כך גם לאשתו. כל איש ואישה שמתחתנים זה בשביל לבנות משפחה, מתוך הבנה שהם עוזרים אחד לשני להתקדם בעבודת האדם בעולם. משא"כ המן וזרש שכל הקשר ביניהם היה רק מתוך שהיה להם כייף. ואומר הגאון ז"ל, חז"ל אומרים "איש ואישה זכו שכינה ביניהם לא זכו אש אכלתן", אם נוציא את אותיות יו"ד וה"א מהאיש והאישה נמצא 'אש', 'אש'. אש אש בגימטריה 602, המן וזרש ג"כ 602. הזוג שלא היה ביניהם שכינה זה המן וזרש, לא היה להם שום דבר אמיתי ביניהם.¹⁰

מול אחשוורוש והמן, ניצב מרדכי ואסתר ונלחמים את מלחמת מחיית עמלק. עמלק טוען לעולם שאין שום דבר אמיתי בעולם. אין שום מטרה, אין בורא עולם, אין שכינה. ומה שהאדם צריך כבוד, הנה, משתה אדיר, כל עבדי המלך כורעים ומשתחוים. כל החיים סובבים סביב להנאות. ומול השקר שהם משכנעים את העולם ואת עצמם, ניצב מרדכי ומייצג את האמת, הוא אומר להמן, אני יודע שכל מה שאתה אומר, זה שקר. ולכן בשעת הניצחון "ליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר", התגלה הכבוד האמיתי של עם ישראל, שיש לנו בורא עולם, שיש לנו תורה מן השמים, שיש לנו תפקיד אמיתי בעולם.

ח. וצריך לדעת שבכל אדם יש את הכח העמלקי הזה, לזלזל בעצמו, לייאש את עצמו מההצלחה. כל הזמן לבקר את עצמנו. ומול הכח העמלקי הזה האדם חייב להעצים את האמת הטמונה בנו, שיש לנו תפקיד אמיתי בחיים.

¹⁰ והיום בעולם החילוני הרבה אנשים באמת מתחתנים בדרך זו, של חיפוש חוויות והנאות. ולא חיפוש של התקדמות אמיתית בחיים. מקום נוסף שישנה את הטעות הזאת זה אצל הרבה בחורים שיוצרים קשר עם החברים על הנאות ולא על קשר אמיתי של עזרה הדדית של התקדמות.

ונוסיף כאן תובנה חשובה. בחור לא קם בבוקר, מיד אומרים אין לא יכול, אם הוא לא קם סימן שהוא לא רוצה. וזה טעות ! ישנם משפחות שלא זכו לילדים, וחלקם לוקחים את זה לעשייה, הם מקימים מוסדות לילדים נזקקים וכדו', ויש שנכנסים לדיכאון ועצבות. אפשר לחתום את הסבר החילוק ביניהם שהכל זה עניין של החלטה, אבל זו טעות גמורה. הרי אם נשאל את המשפחה שנכנסה לדיכאון, האם זה נחמד להם שהם בדיכאון, למה אתם בוחרים להישאר בדיכאון, למה אתם רוצים לבחור ברע להיות בדיכאון ובעצבות. [אגב, דיכאון לפעמים הוא חוויה טובה לאדם, אבל היא לא אמיתית אלא בריחה]. התשובה האמיתית, שלמשפחה הראשונה יש כושר יוזמה, אופטימיות. מה שאין למשפחה השנייה. אין להם כושר יזמות, יש להם נטייה לעצבות, הם מאד רוצים אבל הם לא יכולים, ועוד הם צריכים להתנצל על זה שהוא לא בוחר בטוב. נקודת הבחירה היא למידת הקשיים. אם נציע עזרה למשפחה השנייה, תבואו נעזור לכם, נתמודד עם הפחדים, נבדוק איך אפשר להוריד אותם. כאן מגיעה נקודת הבחירה, אם הם אומרים עזוב אני מפחד בזה הוא בוחר ברע. אבל אם הוא בוחר להתמודד הוא בוחר בטוב. בחור לא קם בבוקר, שילמד למה הוא לא קם, מה גורם לו כן לקום. איפה קשה לו להתחבר לתפילה, בפסוד"ז, בזמן. תן הכרה לחולשה, תכבד אותם ! על תזלזל בקשיים. והבחירה היא אחת להתמודד, וכאן מגיעה הטענה ה'עמלקית' המייאשת שלא נצליח וזה לא יעזור.

הדור קיבלוה בימי אחשורוש

נערך מתוך שתי וועדים, אדר תשפ"א

א. הגמרא אומרת "ויתייצבו העם בתחתית ההר" מלמד שכפה עליהם הר כגיגית, אם מקבלים אתם את התורה מוטב ואם לאו שם תהיה קבורתכם. מכאן מודעא רבא לאורייתא. אמר רבא הדור קיבלוה בימי אחשורוש שנא' קיימו וקיבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו" ומסביר רש"י מאהבת הנס שנעשה להם. וצריך להבין מה השייכות בין אהבת הנס לקבלת התורה מאהבה, ועוד צריך להבין למה באמת עד אז לא קיבלו את התורה מאהבה.

ובפרט צריך להבין, מה המשמעות של קבלתם מאהבה, הרי היה זה בסוף גלות בבל, והיה זה תהליך של חזרה בתשובה שלקח כמה שנים עד שבנו את בית שני, בזמן שעלו בראשות עזרא הסופר היה שם בירור של עשרה יוחסין. היה שם חיבור פנימי שהם גילו שייכות לעולם התורה והמצוות, אבל לא שביום אחד כולם נכנסו לבית מדרש ועזבו את כל העברות. מה הביטוי א"כ של החיבור הפנימי הזה.

ונתבונן בדבר מהי החשיבות של לימוד התורה. למה צריך ללמוד תורה כל היום ? מה זה נותן לנו ?

מה העומק בציווי ללמוד את כל התורה, להיכן זה אמור לקדם את האדם בעבודת ה'. האם סתם לדעת את מה שכתוב בתורה ? או שיש כאן דרישה יותר עמוקה. בחור אומר 'אני לומד שנה, שנתיים ... עשר שנים ! לאיפה זה מתקדם ?'. יש הרבה מה להאריך בעניין זה ונתעכב כאן על נקודה אחת הקשורה לקבלת התורה מאהבת הנס.¹¹

א. החיבור לתלמוד תורה וצורת העבודה בימינו

החובה לחבר את הנפש ללימוד התורה.

ב. וקודם שניגש למצוא את תכלית הלימוד שלנו, אנחנו רוצים למצוא מהי הדרך שלנו להתחבר ללימוד התורה. כי נכון שברור לנו שתלמוד תורה זה המצווה הכי חשובה "ותלמוד תורה כנגד כולם", וזה הדבר שהקב"ה הכי רוצה, וזה החיים. ובאמת אנחנו עוסקים בתלמוד תורה כל היום, וזאת שאיפת חיינו, ותפקיד חיינו. ואנו רואים את הלימוד כמטרה הכי עליונה והכי חשובה שלנו. אמנם מאידך אם לא נתחבר ונחוה את עומק הסיבה שזהו תפקיד חיינו, את עומק הטעם שזאת המצווה שכנגד כולם, לא נצליח להחזיק ולהתמיד ולהתקדם בחיבור שלנו עם התורה.

רבי יחזקאל לווינשטיין זצ"ל היה אומר 'יש אנשים שחיים על דמויות שאולות ועל כוחות שאולים, והתורה לא מאירה בהם'. הם לומדים, אבל בצורה חיצונית. לא בצורה המתאימה לפנימיות האישית שלהם. הנפש שלהם לא מזדהה ומשתתפת עם הלימוד, והתוצאה שהתורה לא מאירה בהם. והרבה פעמים הלימוד שלנו

¹¹ וצריך לדעת לא לברוח מהשאלות האלו, בחורים שואלים למה ללמוד ? איך אפשר לצוות על כולם ללמוד תורה ?, אסור לברוח מהשאלות האלו וחייבים ללמוד אותם ואת התשובות עליהם. והתשובות חייבות לבוא מתוך גדרי ההלכה, ולא רק מדרך המוסר כפי שקרה בדור האחרון. ולכן הוצאנו בס"ד קונטרס על הלכות תלמוד תורה, וחשוב מאד ללמוד אותו.

הוא חיצוני, הנפש שלנו לא חווה ומחוברת לשאיפת הלימוד, והתורה לא מאירה בנו ומי שהתורה לא מאירה בו בסוף הוא עצמו נכבה.

אדם שאינו בעל דרגה בהכנעת עצמו לה', אינו יכול לגשת ללימוד התורה רק מתוך ידיעה שזהו רצון ה', ואם רצונו הוא נעשהו. ובפרט שאחת מדרישות בתלמוד תורה שהאדם יינה מהלימוד, והנאה יסודה חיבור, וממילא אי אפשר לכפות אותה, ולכן בחור חייב למצוא דרכים להתחבר ללימוד. ונבאר כאן יסוד חשוב בעבודת דורנו בחיבור שלנו ללימוד התורה ועבודת השם. ותבנה חשובה היוצאת מכך על צורת עבודת האדם בכלל ועל עבודת דורנו בייחוד.

הדרך להתחבר ללימוד בדורנו

ג. בשנתו האחרונה של מרן הגר"א זצ"ל, ביקשתי ממנו הדרכה, אמרתי שאני מתעסק עם בחורים, והעולם היום מאד קורץ, מלא הנאות וריגושים. והאפשרות היחידה שבחור ילמד זה אם הוא יתחבר ללימוד, אם הוא ירגיש הנאה מהלימוד במקום כל ההנאות שמנגד, ושאלתי איך אפשר לחבר בחורים ללימוד. מרן זצ"ל ענה לי במילה אחת, 'ללמוד'. שאלתי, אם הרב מתכוון שאם אני ילמד אני כבר ימצא את ההנאה, ומרן אמר כן.

התבוננתי בתשובה שקיבלתי, וכאן אני רוצה להסביר עניין עמוק.

החוויה הכי עמוקה של האדם היא שהאדם חווה את עצמו, שהוא מצליח לעשות דבר שהוא מרגיש שהאישיות שלו רוצה לעשות. במקו"א הארכנו כי לסיפוק הזה יש כמה גוונים ורמות. אדם שמכין חביתה זה סוג של סיפוק, (הנאה גשמית). ושהוא מרגיש חבר של משהו ואוהבים אותו זה גם סיפוק, (הנאה נפשית). והסיפוק היותר גדול זה לעשות ולהשלים את היעוד שלו, את הערכים הרוחניים שלו, (הנאה רוחנית).

והנה הרבה פעמים בחור חווה את הסיפוק מעבודת ה' ברמה חיצונית מאד, בגלל שהוא יודע שזה דבר טוב. אחרי תפילה טובה הוא מרגיש סיפוק, בגלל שאמרו לו שתפילה זה דבר חשוב. הוא לומד בגלל שלימדו אותו שלימוד התורה זה דבר חשוב, זה מוריד שפע. לימדו אותו שבלי תלמוד תורה חוקות שמים וארץ לא שמת. אבל זה לא מספיק, הוא חווה בזה הנאה חיצונית מאד, הוא לא נהנה מהסיפוק הגדול של הנאות רוחניות של השלמת היעוד והערכים שלו.

בשביל להנות מהלימוד ברמה הרוחנית, האדם צריך להרגיש את זה, להאמין בזה. הוא מחובר לרעיון שבלי התורה חוקות שמים וארץ לא שמת. שאגב, מי שמבין את הבריאה ואת התכלית מאד מבין את זה ומתחבר לזה. הוא חייב לחוות מה התורה נותנת לו.

איבוד דרכי ה' שלא לשמה' בדורנו, וההכרח להתחבר דרך ה' לשמה'.

ד. ולכאורה הרי להתחבר לכל זה צריך להיות בעל דרגה מאד גבוהה, כי לימוד התורה זה האמת של החיים, תכלית החיים בעוה"ז לעבוד את ה' וללמוד תורתו. ואם כן מה נעשה אנחנו הדור האחרון שכולו חיצוניות והנאות. מה שייך לדבר על עוה"ב, על דברים גבוהים, על לימוד התורה ואמת החיים, זה מדי רחוק לנו.

הרב גנץ מספר על השיחה האחרונה שלו עם הרב שך זצ"ל, שנסובה ג"כ איך מחברים בחורים ללימוד. הרב שך אמר לו שהיום העוה"ב לא חי אצל האנשים כמו פעם, זה מידי מופשט. אין לנו היום את ההרגשים

הלוהטים של עוה"ב ועוה"ז, ולמרות שהאמת זה בגלל עוה"ב, אבל היא אפשר להתחבר רק מצורה שכלית, ולכן אמר לו הרב שך, שידבר על עולם הזה, איפה התורה נותנת לאדם כאן בעוה"ז.

מה מדבר אלינו היום ? במבט ראשון אנחנו אומרים עוה"ז, תארגן אוכל, טיול, אירוע. תביא כסף ונלמד. שידוך טוב. והגם שאנחנו משתמשים בזה אם נתבונן נראה שגם הדברים האלה כבר לא כל כך יעילים, ישנה מרידה פנימית בהכל, בחורים אומרים הרי אוכל יש לנו גם בלי ללמוד, שידוך זה מה שנגזר. וגם כסף, הם מפטרים שכבר נסתדר.

ואם כן מה הפתרון ? עוה"ב זה מידי רחוק לנו, ועוה"ז גם לא משכנע כבר.

השתתפתי פעם באספה של כמה אנשי צוות מכמה ישיבות בירושלים אצל ר' שלמה ברויאר, ודנו בבעיה הזאת, שבחורים היום לא מספיק מחוברים. ותוך כדי דיון אמר ר' שלמה כי היום כנראה אין ברירה אלא ללמוד לשמה. בזמנו הוא סיפר שהוא למד בפנוביץ לפני חמישים שנה, למדו מאד חזק, אבל למדו שלא לשמה, כולנו ידענו שיהיה לנו שטע'לס, שיצא ממנו משהו. אבל היום יש עשרות בחורים, עשרות אברכים, ובחור לא יכול לפרגן לעצמו לעשות שטייגע'ן כי הוא יקבל משרה תורנית. איבדנו את ה'שלא לשמה', ולכן אין ברירה אלא ללמוד לשמה.¹²

סגולת ארץ ישראל

ה. האמנם ? וכי זה שייך ?, הרי ידועים דברי הנפה"ח שאי אפשר להתחיל ללמוד לשמה, אלא צריך להתחיל את הלימוד שלא לשמה, ולאט לאט האדם עובר ללשמה. וא"כ כיצד דווקא אנחנו הדור האחרון, המלא ברדיפת הנאות, וכולו חיצוניות צריכים ללמוד לשמה. ובפרט בחורים צעירים.

"והענין הוא שכל השפעת הקדושה בחוץ לארץ באה דרך שרי האומות, היינו דרך מדותיה של העם והמדינה שישראל יושבים שם, [כי גם עבודת ה' שם היא לפי בחינת המדה ההיא]. אבל בארץ ישראל ההשפעה באה בדרך ישרה מאתו ית' [כי העבודה שם היא בדרך לשמה לבד]."

מכתב מאליהו, ח"ד עמ' 129

אומר הרב דסלר בכל הגלויות השפע ירד דרך האומות, ולכן כל מקום שהיה קיבוץ יהודים, על ידי התרבות המקומית, הם מצאו את החיבור ללימוד ולעבודת השם. והוא מביא לזה דוגמאות (הערת העורך שם) מהרוסים שהם חמי רגש, וצורת העבודה שהתפתחה שם אצל יהודי המקום הייתה החסידות. ואילו הליטאים שהם קרים ומחושבים, יהודי המקום התחברו בצורה יותר שכלתנית, על ידי עיון התורה ולימוד המוסר. ומאידך הגרמנים - היקים, שהמקומיים מקפידים מאד על משמעת וסדר, יהודי המקום התחברו

¹² עוד דרך של 'שלא לשמה' שאיבדנו זה המסגרות. הרב שטיינמן זצ"ל אמר 'שהיום היצר הרע התקטן'. בעבר בחור שהיה מקבל מושבר, הכי קיצוני שיכול להיות, שזהו הוא רוצה עכשיו לעשות עבירות. הוא היה צריך ללכת לרחוב למטה איפה שיש עיתונים חילוניים, ולהציץ בלי שאף אחד יראה אותו לא בהלוך ולא בחזור. עם כל ההכנות האלה היצר הרע היה מספיק להתבטל כמה פעמים. ובנוסף צורת החשיבה הייתה אחרת, החשיבה האישית הייתה מקובל לא מקובל, צריך לא צריך. אדם לא התקלקל כי מה הקשר ? יש לי בית, מושפחה, קהילה, ישיבה, חברים. וכמו שהיום לא צריך להשקיע מאמץ להסביר למה בן אדם מרגיש שצריך לכבד את אביו, אע"פ שבשתי דקות שכנוע והוא נהיה כופר גדול בהבנה הבסיסית הזאת. בעבר המסגרות היו יותר חזקות, בחור היה נכנס ללמוד גם בלי חשק כי כולם לומדים, נכון שאחר כך היו סיבוכים ותסכולים, אבל השאלה אם ללמוד לא התחילה. אבל היום היצר הרע התקטן, בחור יכול לעקוף את כל המסגרות. ואמר הרב שטיינמן 'מי שיצליח להתחבר, יצליח'. כי היום לא הזמן גורם ולא המקום גורם, ואני אמנם מקצין את הדברים, אבל כל אחד איפה שהוא נמצא וכלפי העבודה הפרטית שלו והמקומות שהוא רוצה להגיע אליהם.

מתוך קפדנות בשמירת מסורת ומנהגים. כי כל גולה לקחה את תרבות האומה שגרו בקרבה והשתמשו בה לצרכי עבודת השם.

אמנם כל זה בין האומות, שההשפעה יורדת דרך שרי האומות, ולכן היו צריכים את כל הכלים מסביב להגיע ללשמה. אבל בארץ ישראל אפשר ללמוד ישר לשמה, כיון שהקשר לקב"ה הוא ישירות. בזמנינו אפשר ללמוד תורה לשמה. בחור יכול לגשת לגמרא ולהתחיל ללמוד בגלל שהוא רוצה את הקב"ה בעצמו.

תפקיד דורנו, הדיון על האמת

ו. ולכאורה זה פלא אנחנו בדור כל כך שפל, האם אפשרי שדווקא בדור הזה אפשר להשיג את הקשר עם הקב"ה באופן ישיר, ללא שום כלים והשפעות של שלא לשמה. וכאן אנו רוצים לבאר נקודה נוספת שאנו מדברים עליה הרבה, מדוע רק לדור האחרון השפל כל כך ניתנה הזכייה הגדולה ללמוד לשמה ישר ללא דרכים של שלא לשמה.

יש זמנים שהאדם לא דן מה הוא רוצה ומה הוא, מה התפקיד שלו, ומהי האמת הפנימית. משל לאדם שיש לו בית, והדברים זורמים כמו שצריך, הוא לא דן מה החשיבות של כל חדר, מה תפקידו של כל שולחן. מאידך ישנם מצבים שהאדם נתקל בסיטואציה שהוא מתחיל לדון בשאלות יסוד, ומבקש תשובות מדויקות, והוא מגלה יסודות חשובים.

בכל הדורות שאנשים חיפשו סיפוק הדיון ברח לדברים צדדיים. אחד ביקש כסף, השני חלם על בית, האחר רצה הנאות, אדם היה אומר 'אם היה לי את זה הכל היה יותר טוב'. בדורנו הקב"ה הביא מצב שיש הכל בשפע. בעבר הפער בין העשיר לעני היה שהעשיר היה יושב בבית מפואר עם תרנגולים לארוחת צהרים כל יום, ואילו העני היה גר בצריף מט ליפול ללא פת לחם. משא"כ היום שהפער הזה הצטמצם, אדם יכול להשקיע פעם אחת סכום כסף מכובד ללכת למסעדה יוקרתית והוא יאכל את אותו תפריט של עשירי העולם. ובעקבות השפע התחדד לאדם שכל ההנאות לא יספקו לו את הסיפוק האמיתי. הדיון נהיה עמוק, פנימי ואמיתי. אדם לא יכול לברוח יותר ולומר אם היה לי כסף הכל היה מסתדר, אם היה לי בית היה יותר טוב.

בדורנו הגענו לדיון שכל הדורות לא הגיעו. כל העולם מחפש אחר אמת מסוימת, ואנשים מעריצים מי שמייצג אמת, שמחובר לערכים שלו, גם אם הערכים שלו שונים. כי בכל אדם יש בתוכו אמת מסוימת, שאם היא לא תימצא הוא לא יחווה סיפוק מכלום, ולכן היום למרות שאנחנו נמצאים בדור הכי מפותח, אחרי מחלות לב והמחלה נמצאים במקום השלישי מחלות נפש, עד שבארה"ב מאד פופולארי פסיכולוג אישי. כי אם אין לך אמת, אז אתה עוד בעל חי בעולם הגדול.

היום יש הכל אבל אין לי את עצמי.

הדיון בדורנו הוא על האמת של האדם, לברר מהי האמת שלו. וזאת היא עבודת דורנו בייחוד יותר מכל הדורות. כתוב שתהליך הגאולה יבוא על ידי בירור של כל הנקודות הכי נמוכות ועמוקות. בכל המ"ט שערי טומאה (אוה"ח), והיום אנחנו נמצאים עמוק במ"ט שערי טומאה.¹³ ניתנה לנו הזכות להתחכך עם כל

¹³ כל הנושא של האינטרנט הביא כאלה מומדים של טומאה, וגם אנחנו מושפעים וחשופים למושגים של שחיתות כל האנושיות שבאדם. אתה פוגש את מושפעי האינטרנט ברחוב, בלבוש שלהם, בהתנהגות שלהם, שהם רואים אותה באינטרנט בלי סוף. וגם שאתה מתעלם אבל אתה נחשף למושג. כמו שהחפץ חיים פעם ראשונה שראה חילול שבת התעלף. אחרי זה הוא לא התעלף. כי שאדם נחשף למושג הוא נמצא במקום הזה.

המקומות הכי שפלים, להוכיח שהאמת שלנו אינה אלא הקשר עם הקב"ה. ולכן דווקא בדונו ניתן הכלי של לשמה מהתחלה בכדי שנצליח לשרוד את המבחן. ובאמת שזה נותן תקווה טובה לכל אחד, שהוא יכול למצוא את האמת שלו יותר בקלות, כי הדיון אינו בורח לדברים צדדיים, וישנה הבטחה שיותר קל למצוא את הקב"ה, שניתן להרגיש קשר עם הקב"ה ישירות ללא שום השפעת שרי האומות.

ז. אמנם בשביל זה עבודת האדם צריכה להיות להיכנס לדון בעצמו, בכל החולשות שלו. הדיון חייב לעבור את כל הנקודות הכי חלשות וגרועות של האדם, ודווקא משם לעלות ולהתקרב לה'. לא כמו שמצוי היום שבחור עסוק בלברוח מעצמו, בלהקטין את עצמו, לברוח מהמקומות הלא טובים שלו. בחור שאומר 'איך אני יהיה טוב ? אני יעשה שטייגען', אני יקבל קבלות טובות, אני יעשה כל מה שהמסגרת מחייבת', הוא לא מגיע לדיון האמיתי.

ובאמת שזו עבודה קשה מאד, כי האדם מפחד לעלות לדיון את עצמו, כי הוא מפחד לגלות שהוא רע ומושחת וכו', שהוא לא אוהב את התורה, שהוא לא אוהב להתפלל, ולכן ישנם הרבה חסימות בימינו, ובשביל לעשות דיון אמיתי חייבים לשבור אותם וזו עבודה קשה מאד. ורוב הבחורים שמסרבים להכיר בחולשות שלהם זה בגלל שהם מפחדים שאם יש לי את החולשות האלה כנראה אני לא טוב. אבל **אנחנו מאמינים באמונה פשוטה שלכל יהודי יש משהו אמיתי עם הקב"ה**. זה לא רעיון, מסורת, תרבות, עם. זה משהו אמיתי ! הקב"ה אמיתי ואתה אמיתי והקשר בהכרח ג"כ אמיתי. ועם הקשר אמיתי בהכרח שהרע וכל החולשות שלנו הם לא חלק מהאמת של האדם. והעבודה היא להכיר את הקב"ה, להכיר את עצמך, ולברר בפועל שכל הנקודות החלשות והרעות שיש בנו הם לא חלק מהאמת שלנו. ואע"פ שארוכה הדרך לתקן את הכל בפועל, להפריד את הרע שבנו מהאמת של האדם שכולו טוב, אבל בגילוי הנקודה השורשית הזאת, אדם מגלה נקודות של קשר עם הקב"ה וככה הוא מוצא כלים להתקדם ולצאת מהרע שנאחז בו.

ח. דרך עבודה זו התגלתה בפורים. כל חג עבודתו מיוסדת על כוח אחר באדם וחיבורו לקב"ה דרך אותו כח. סוכות ע"י השמחה, פסח ע"י המצה ושימת הלב לניקוי מחמץ, שבועות ע"י הלימוד, ראש השנה ע"י חידוש השנה, יום כיפור ע"י התשובה. פורים מיוסד על הדיון של האדם מול היצרים וכוחות הרע שנמצאים בתוכו, כפי שאנו רואים במגילת אסתר, הכל מיוסד סביב לדיון האדם עם היצרים שלו.¹⁴ ובביאור הגר"א על דרך הדרש מבואר כי מרדכי ואסתר מייצגים את האמת של האדם, את כח הטוב. ואילו אחשוורוש והמן, וכן כל עשרת בניו, מייצגים את מרכבת הטומאה בעולם, את כל היצרים והחולשות שיש לאדם בצורה המושחתת ביותר שיש. הרעיון של המגילה שהיא מפרטת את כל חלקי גשמיות האדם ורצונות האדם וטבעי האדם, והתבוססות שלו בתוך עצמו, שזה שקר, מול האמת של מרדכי שלא זע ולא נע מהאמת שלו למרות שמבזים אותו ומזלזלים בסירובו להשתחוות להמן. את המלחמת העולם שמתחוללת באדם, ואת האמת שמנצחת בסוף, את ניצחון היהודי, עד שתלו את המן ואת כל עשרת בניו.¹⁵

¹⁴ כשם שאיוב מיוסד על הייסורים של האדם.

¹⁵ אחד המקומות העוצמתיים במגילה שאנו לומדים את חיפוש האדם אחר האמת וניצחון האמת על השקר, זה בדברי המן לקרוביו אחרי מושתה אסתר. המן מעיד עדות אדירה "וכל זה איננו שווה לי, בכל עת אשר אני רואה את מרדכי היהודי בשער המלך". תצירו לעצמם ראש נמשלה, כל המדינה תחת שליטתו, ויש אחד בפוליטיקה שלא משתחוה לו, והוא מכריז כלום לא שווה לי בגלל לו, זה לא הגיוני. אבל האמת שהמן צדק, כיון שהרצון הכי חזק באדם זה להרגיש חיבור לאמת שלו. המן היה משולל חוויה של חיבור לאמת שלו, כי עמלק אין לו אמת וכולו שקר. ולמרות כל הכבוד שהיה לו שכל עבדי המלך כורעים ומשתחוים לו, הכל היה חיצוני ולא חיבור אמיתי, אף אחד לא כיבד אותו באמת כמסופר במגילה שכולם ביזו אותו, וכמוכח מהדיבורים שלו, אובססיה לכבוד, כל הזמן כבוד כבוד כבוד, דבר המעיד על חוויה חיצונית מאד. והנה מולו ניצב מרדכי היהודי לא כורע ולא משתחוה, מכריז קבל עם יס לי אמת ואני מחובר אליה, ואני לא ימכור אותה לאף אחד גם לא להמן. ולמרות שמרדכי לא קיבל הערכה על זה כי אם להיפך. כזה חיבור לאמת המן לא היה מסוגל לראות, עד כי כל עשרו ורוב בניו לא שווה לו מול הרצון לחוות גם הוא חיבור לאמת.

ב. תכלית התלמוד תורה

אחרי הקדמה זו, שבדורנו החיבור הוא לאמת של האדם דרך הביורור וההתחככות עם כל המקומות הנמוכים שבאדם, והיא הדרך שהתגלתה בפורים. נבין מה הביא את קבלת התורה מאהבת הנס, מתוך ההבנה מהי התכלית של לימוד התורה.

מלחמת עמלק בקב"ה, הרצון לשלוט

ט. כתוב בתורה "זכור את אשר עשה לך עמלק וגו' מחה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח" (דברים כה, יט). דין מחיית עמלק צריך ביאור, מדוע דווקא את האומה הזאת נצטוונו למחות, היו הרבה אומות שעשו צרות לעם ישראל, שניסו להשמיד את עם ישראל. אבל בשום אומה לא מצינו שחייבים לאבדה מן העולם, מצינו איסור חתנות עם בני עמון ומואב וכדו' אבל דין דומה לדינו של עמלק לא מצינו בשום אומה נוספת. במה איפה נחתם דינו של עמלק למחייתו הגמורה.

בנוסח תפילת לחש ישנו דבר מבהיל, "וכל אויבך מהרה יכרתו", אויביו של הקב"ה. הקב"ה הרי טוב ומיטיב, רחום וחנון, כולו טוב, מה שייך להיות אויב שלו ?!, אולי אפשר להגיד 'כבוד לי, מלחיץ אותי כל העסק של עבודת ה', קשה לי', אבל אויב ? לשנוא את הקב"ה, מה הוא עשה לאותם אויבים שהם אויבים שלו.

עמלק לא כפרו בקב"ה, הם דווקא הכירו בו. היו אומות שלא רצו לעבוד את ה' לכן הם כפרו בו, הם עבדו את השמש הירח המזלות, הכל חוץ מאת הקב"ה. אבל עמלק הכיר את הקב"ה ומרד בו, הוא הכריז מלחמה בקב"ה, הם מחפשים את המלחמה בקב"ה. בני ישראל הולכים במדבר ועמלק מגיע למלחמה. בני ישראל לא מאיימים עליו ולא מפריעים לו והוא מגיע למלחמה, כי המלחמה של עמלק היא לא בבני ישראל, היא מלחמה בקב"ה. ומבאר רבי אלחנן וסרמן שלכן נתחייב עמלק מחייה גמורה, כי הוא היחיד שבא להילחם בקב"ה. וזהו פלא, מה מביא בן אדם להילחם בקב"ה.

מבואר כאן דבר עצום, אחד הצרכים המרכזיים באדם, מהרצונות הכי חזקים שלו, זה הרצון לשלוט, להרגיש כי הוא הקובע והוא הבעל בית השולט במצב. ולעומת אותו רצון, הקב"ה אומר אני הבעל בית האמיתי. אמנם הקב"ה אומר לאדם "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם", "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה ורדו בדגת הים", הקב"ה נותן לאדם לשלוט על הארץ, אך תפקידו הוא לעלות את כל הבריאה להכרה שיש בורא עולם ואנחנו עבדיו. אדם מתוקן אין לו התנגדות מצד כוחות הנפש למערכת הזאת, כיון שהוא מכיר בהיותו מוגבל, ומאמין בהבטחת הקב"ה שאם נשמור על הקשר עימו נוכל להגיע לדרגות שלא היו בכלל ביד השגתנו. אמנם כל זה באדם מתוקן, אבל מי שלא רוצה לקבל עליו עול מלכות שמים, כאשר הוא מכיר בקב"ה ומכיר בכך שהקב"ה הוא השליט האמיתי, אזי מתוך שהוא רוצה להיות השולט, הוא נהפך להיות אויב של הקב"ה ! הוא נלחם נגד הקב"ה !, זוהי מהותו של עמלק האומה שהכי מתנגדת לקב"ה. ומבואר במהרש"א כי עמלק הוא המשכו של הנחש הקדמוני, כח הטומאה בעולם, הדמיונות שאני שולט.¹⁶

¹⁶ באמנת, זה היה החטא של אדם הראשון. כתוב "כי ידע אלוקים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלוקים, ידעי טוב ורע" (בראשית ג' ה'), ואומר רש"י (שם): "והייתם כאלוקים" – יוצרי עולמות. "אתם תשלטו על העולם! אתם תבנו, תקימו תייסדו מוסדות, תיצרו וכו'.

י. וכך אנו מוצאים את המן שהוא עמלק במגילה, כל המחשבות של המן לכל אורך המגילה זה כבוד, כל הזמן הוא עסוק בלבקש כבוד, עד כדי אובססיה של ממש להשיג את הכבוד, שזה הרצון להרגיש שאני השולט. והמן מגיע לחוויה הכי גדולה של שליטה "וכל עבדי המלך כורעים ומשתחוים להמן". המן צבר בתוכו עוצמה חזקה של שליטה, עזות פנים אדירה, ולכן הוא מזלזל בקב"ה. כן יש בורא עולם שהוא אלוקי ישראל, אבל לומר שישנה השגחה פרטית, שהוא המנהיג היחיד שהכל ממנו, זה עמלק לא מוכן להכיר.

והקב"ה אומר שעמלק נלחם בו, ויש כאן מלחמה כביכול יש כאן שתי צדדים. ותפקיד היהודי להעצים את האמת שכל אדם יש משהו מעליו, יש בורא עולם. לגלות שכל ה'עמלק' הוא שקר ודמיון אחד. אמנם הכנעה אין הכוונה איזה חוסר עוצמה פנימית. היהודי מצד טבעו הוא עוצמתי כמו המן ממש, ואם כל זה הוא מכיר ונכנע לקב"ה. משה רבנו הוא האדם שנכנע לגמרי לקב"ה, ומנגד הוא היה 'מלך ישראל', הוא היה מנהיג ושליט, אך דווקא מתוך העוצמה הזאת הוא נכנע והכיר כי הכל מאיתו ית', וכולו חלק מה'. וההכנעה הזאת מעצימה את האדם עוד יותר, כי הוא חלק מה'.

אל מול המן ניצב מרדכי היהודי, ומכריז את האמת שיש מעל כל אחד שליט עליון בורא העולם. מרדכי לא היה אדם חלש וכנוע, הוא עומד מול המן ולא משתחוה! לא נע ולא זע. מול עוצמה כזאת של כניעה לשליט העליון, לבורא עולם, המן לא יכול לעמוד "וכל זה איננו שווה לי". כי המן יודע שהוא בעצם לא שווה כלום, וכל העוצמה שלו באה מתוך ההכנעה של כל העם אליו, ודי באדם אחד שמכריז מולו את האמת בלא לפחד, בשביל להעיד כי כל זה איננו שווה לי.

הרצון לשלוט, והתורה כנגד

יא. ובזה נבין מה זה 'תורה', ותפקידה במערכת החיים כאן בעולם. הכח שאדם רוצה לפעול ולשלוט באה לידי ביטוי שהוא רוצה לעשות מה שהוא חושב לנכון לעשות. ולא הכוונה לרצון לאכול פיצה כל היום, ללכת לבריכה וכו'. עמלק זה אנשים אינטליגנטים, מתורבתים, עם ערכים. אנחנו רואים את אנשי השמאל בארץ, יש להם ערכים, מערכת חברתית מסודרת של חסד וכו', אבל הם שולטים, לא הקב"ה. הם אומרים שאפשר להקים מדינה בלי אלוקים בלי התורה, אנחנו נשתלט על העניינים. וזה קליפת עמלק. ולכן הם כל כך שונאים אותנו החרדים, כי אנחנו מייצגים שיש שלטון עליון, שיש בורא עולם שמנהל את העולם. וכשם שהמן הגיע עם טענות של "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך, ודתיהם שונות מכל עם, ואת דתי המלך אינם עושים ולמלך אין שווה להניחם", גם הם מגיעים עם טענות של שוויון, עם דאגה לעתיד ילדינו. הם לא נגד החרדים הם נגד המערכת. וכל זה בגלל שאנחנו מייצגים יש בורא עולם ואנחנו עבדיו.¹⁷ והיום עם כל מה שהם מדברים אנחנו רואים מה קורה שסולם הערכים ניתן לקביעה ע"י האנושות, כאשר האדם קובע מה מוסרי ומה לא.

והסיבה שחווית השליטה כל כך עצומה לאדם, עד שתראו את ראשי הממשלות והמדינות בעולם כולו, רבים על כסאם במקום להנות מכל הנאות החיים. מופני שחווית השליטה היא החוויה הכי 'דומה' להנהגת הקב"ה, על ידי השליטה אדם כביכול מרגיש את ה'צלם אלוקים' שלו. ובאמת שישנו כוח חיובי של שליטה, וזה המושג 'מלכות', כח הנהגה ופעילות. שבא לידי ביטוי לאדם בביתו, שכל אדם הוא מלך בביתו, וברמב"ם כתוב שהאשה צריכה להמליך את בעלה כמלך ושר, כי המלכות זהו כוח להנהיג את הבית ואכמ"ל.

¹⁷ מפורסמים דברי רבי אלחנן וסרמן בזה וז"ל "אבל מעת שפרקנו עול התורה מוננו, שרצו זרע עמלק בתוכנו ונתרבו בינינו המומרים להכעיס, כמו היעווסעקעס הנמצאים לא לבד במדינה האדומה, כי אם בכל תפוצות ישראל, מוקצה הארץ ועד קצה הארץ, וגם באה"ק אשר המתיוונים שמה הן אותן היעווסעקעס בעצמן, ואין שום הבדל ביניהם רק שאלו כותבין בזראגון יידיש ואלו כותבים ומפטטים בזרגון עברי – ניי העברעאיש – אבל על הללו והללו נשבע הקב"ה שאין השם שלם ואין כסאו שלם עד שימחו מן העולם". אמנם רבי אלחנן מדגיש שם כי אין לטעות בדברים הללו לאמר כי כל הנגדרים אחריהם מזרע עמלק הן, חלילה לאמר כן, כי הדברים אמורים כאן רק על ראשיהן ומנהיגיהם, מוריהם ומדרכיהם, כתבניהם ודרשניהם, אלו הם מזרע עמלק. (קובה"ע עמ' רעו)

רצון זה לשלוט קיים בכל אחד ואחד מאיתנו, לכל אחד יש את המרידה של עמלק, קול שרוצה חיים בלי קשר לרוחניות. רצון שהשתרש באדם מחמת חטא אדם הראשון, ויש מי שהולך אחרי הקול הזה, ויש מי שרק משתעשע אתו. ותפקיד האדם למחות את הקול הזה לגמרי.

מול הרצון הזה של האדם לנהל מערכת חיים לפי דעתו, עומדת התורה. התורה זהו דיבורו של הקב"ה, הדבר שמגלה לנו איך הקב"ה רוצה שנעשה את הדברים, איך מתחברים לכל דבר. על כל עניין יש לנו דעת תורה לדעת מה הקב"ה אומר בנידון. אני זכיתי לסיים ש"ס במסגרת הדף היומי, ואין נושא אחד בעולם שחז"ל לא התייחסו אליו.¹⁸

תכלית לימוד התורה, וקבלת התורה מואהבת הנס

יב. זהו העניין והתכלית בלימוד התורה. כל לימוד שהאדם לומד בכל מקום בש"ס, כל מילה של לימוד, הוא מקבל כלי להתמודד את התמודדויות החיים על ידי חיבור לרובד יותר גבוה שבאדם, רובד של 'קוב"ה ואורייתא וישראל חד הוא'. אדם בלי תורה הוא פועל ומתמודד לפי התחושות הטבעיות שלו, ובקל הוא מגיע למצב שכל המחשבות שלו חותרים למקום לא טוב. אמנם על ידי הלימוד מקבל האדם הסתכלות אחרת, התחברות אחרת, הבנה אחרת. גם מבחינת הידע, גם מבחינת תפיסה, וגם מבחינה סגולית שהקב"ה נותן לו טהרה פנימית. זהו התכלית המקווה מידיעת התורה, והסיבה שמצוות תלמוד תורה כנגד כולם, שעל ידה משיגים את ההתחברות לרובד הכי עמוק שבאדם, לאמת האמיתית שלו.

אמנם להשיג את הרובד הזה, צריך להתחבר לתורה דיליה דווקא. מבואר בחפץ חיים שבכל אחד הקב"ה טמן הבנות וחיידושים בתורה. ורק שמצליח האדם להתחבר לתורה דיליה, הוא מתחבר לרובד של דעת תורה. וזאת הסיבה שלימוד התורה כל כך קשה, ולוקח הרבה עמל ויגיעה, כי זה דורש לגלות את הרובד הכי פנימי שיש באדם, הרובד העל-טבעי של האדם.

ישנם הרבה אנשים בעולם שמשקיעים עמל ויגיעה בלימודים, רופאים עורכי דין וכו', ועדיין ללמוד תורה הם לא יהיו מסוגלים, אפילו אם יהיה להם תנאים יותר נוחים. כי האדם רוצה להצליח בחיים, לגלות את הכישורונות שלו, ורפואה ומשפטים הם הכישורונות הטבעיים של האדם, וממילא הוא מוכן להשקיע עליהם שעות על גבי שעות, להקדיש לזה את כל היום שלו. משא"כ לימוד התורה, הוא בכלל לא שייך לטבע, זהו גילוי של רובד חדש באדם, על דבר כזה טבע האדם לא מוכן להשקיע.

הדרך להצליח היא ההכנעה לבורא עולם. כיון שבעצם אין כאן יצירה חדשה, אלא גילוי של ה'אני' הפנימי ביותר. וכאשר אדם מבקש לחוות את עצמו כבעל הבית והשליט, בקשה זו חוסמת אותו להגיע למקומות העמוקים שבתוכו. הכנעה זו באה ע"י התפילה, ע"י ההכרה שבעצם לא אני השליט, כי אם הקב"ה הוא השולט וכל דבר לא יבוא אלא ממנו. וכמסופר במגילה שהכנעת מרדכי לקב"ה הייתה ע"י התפילה, ובני ישראל השיגו את החיבור הזה. ולכן פורים הוא יום של תפילה כמבואר בספה"ק, ביום הזה היהודי מגלה ומכיר כי הקב"ה שולט על כל העולם ועל כל המקרים והוא כל יכול.

יג. בפורים, בזמן שהתחולל דיון על האמת של האדם מתוך התחככות במקומות הכי נמוכים, גילו בני ישראל כי גם באותם מקומות נמוכים ושפלים, התורה מאירה להם זווית פנימית יותר איך להתמודד עם כל הרוע והשחיתות הזאת. הם מצאו שגם בעת משתה אחשוורוש, במקום הכי נמוך ורדוד שהיה, כולם יושבים שם

¹⁸ יש עכשיו את הנושא של החיסונים, ושומעים הרבה אנשים אפילו אנשים טובים שמדברים בעד ונגד, לפי איך שהם חושבים ומרגישים, לפי הפחדים והחששות שלהם. יש דעת תורה, תשאל רב מה התורה אומרת.

ומדברים על תאוות, גם שם נמצא הקב"ה ומקדים תרופה למכה, ע"י מעשה ושתי והריגתה. אהבת הנס
גרמה להם להתחבר לתורה מחדש, לדבר ה' ורצונו, לשמוע את דעתה והכוונתה איך לעלות מהמקומות הכי
שפלים שהם היו באותה תקופה.

